CAPITOLUL AL II-LEA

Viziuni structurale asupra lexicului până la Trier

André Jolles[1] consideră că primele observaţii referitoare la existenţa unor structuri la nivelul lexicului bazate pe raporturi semantice se găsesc în prima gramatică din spaţiul occidental, *Τέχνη γραμματική* a lui Dionysios Thrax. Însă Dionysios se limitează doar la numirea unor tipuri de raporturi şi la câteva exemple succinte, fără vreo situare clară la nivelul lexicului. Argumentaţia îi aparţine lui Jolles şi este construită pe baza, dar şi împotriva teoriei câmpului lexical a lui Trier, motiv pentru care acest lucru va fi analizat ulterior prezentării teoriei lui Trier. În plus, deşi este vorba despre o gramatică, distincţiile făcute de Dionysios în cazul prezentat de Jolles au la bază principii extralingvistice, fapt deloc surprinzător pentru anul 118 î.e.n., iar Jolles nu face nici el distincţia între logic şi lingvistic în prezentarea sa, deşi Steinthal, pe care Jolles îl citează, atrăsese atenţia în privinţa acestei probleme cu aproape o sută de ani în urmă[2].

Prima analiză a elementelor lexicale şi precizarea raportului dintre ele pe baza semnificaţiei apare, aşa cum arată Coseriu, la K.W.L. Heyse, în lucrarea *System der Sprachwissenschaft*, editată postum de către H. Steinthal în 1856. Coseriu afirmă că, deşi nu vorbeşte despre o structură internă şi despre câmp lexical, cel puţin prin prezentarea

[1] André Jolles, *Antike Bedeutungsfelder*, p. 104-115.

[2] Heymann Steinthal, *Grammatik, Logik und Psychologie. Ihre Prinzipien und ihr Verhältniss zu einander*, p. 252: „Dass es der bisherigen Grammatik so ergangen sei, dass sie falschlich der Sprache eine loghische Seele statt der eigentümlich sprachlichen geliehen habe, ist nach unserer voranstehenden Kritik mindestens sehr wahrscheinlich geworden" („Că aşa s-a întâmplat cu gramaticile de până astăzi, că ele au dat în mod fals limbii un spirit logic în locul celui propriu lingvistic este – conform criticii pe care am prezentat-o – cel puţin foarte probabil").

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

termenilor care formează câmpul lexical desemnat prin „Schall", Heyse a avut intuiţia unui câmp lexical structurat: „Von inhaltlicher Struktur und von Wortfeld spricht er natürlich nicht. Trotzdem scheint mir klar, dass er zumindest für den von ihm untersuchten Fall die Intuition eines strukturierten Wortfeldes gehabt hat"[3]. Heyse a avut totuşi la bază principiul de primă importanţă al semanticii structurale, şi anume că un cuvânt reprezintă concepţia omului despre un obiect după anumite trăsături, care diferă de la o limbă la alta. Redăm aici o parte a citatului din manuscrisul lui Heyse apărut în prefaţa editorului lucrării acestuia, cu menţiunea că manuscrisul este anterior apariţiei faimoasei lucrări a lui Wilhelm von Humboldt amintite mai sus: „Ein und dieselbe Vorstellung konnte *nach verschiedenen Merkmalen* [s.n.] fixiert und bezeichnet werden: innerliche Verschiedenheit der Wurzeln ihrem Inhalte oder ihrer Bedeutung nach. Denn *der Mensch sprach nicht den Gegenstand selbst aus, sondern nur seine Auffassung des Gegenstandes* [s.n.] nach einem einzelnem Merkmale"[4]. Aşadar, Heyse are în vedere conţinutul lingvistic, cel creat prin limbă, conform percepţiei subiective a vorbitorului, fapt care argumentează că prezentarea câmpului lexical „Schall" (rom. *sunet*) pe baza trăsăturilor semantice se încadrează într-o viziune susţinută prin principii conştient asumate şi exprimate ca atare. Observaţia făcută înainte de a relua prezentarea câmpului lexical „Schall" confirmă acest lucru: „Unsere Sprache ist reich an bestimmt unterschiedenen Ausdrücken für die verschiedenen Arten des Schalls"[5].

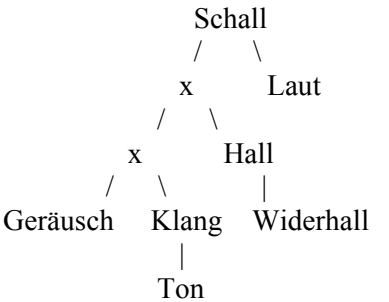
[3] Eugenio Coseriu, *Zur Vorgeschichte der strukturellen Semantik*, p. 181: „Desigur, despre structura internă şi despre câmp lexical nu vorbeşte. Totuşi, mi se pare clar că, cel puţin în cazul studiat, a avut intuiţia unui câmp lexical structurat").

[4] K. W. L. Heyse, *System der Sprachwissenschaft*, p. VIII-IX („Una şi aceeaşi reprezentare poate fi fixată şi desemnată *prin diverse trăsături* [s.n.]: prin deosebirea în interior a rădăcinilor conţinutului sau după semnificaţia acesteia. Căci *omul n-a exprimat lucrul însuşi, ci doar percepţia sa despre lucru* [s.n.], conform unei trăsături izolate").

[5] *Ibid*., p. 32 („Limba noastră este bogată în termeni clar diferenţiaţi pentru diferitele tipuri de sunet").

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

Conform definirii fiecărui termen, Coseriu reprezintă schematic câmpul lexical „*Schall*“[6] astfel:

(x = unităţi lexicale care lipsesc în limbă)

Eugenio Coseriu, *Zur Vorgeschichte der strukturellen Semantik*, p. 185.

Schema este făcută după specificările date de Heyse pentru diferitele tipuri de sunet. Aprecierile în privinţa semnificaţiei fiecărui cuvânt sunt într-o oarecare măsură discutabile, consideră Coseriu[7], însă important este modul în care este prezentat acest câmp, adică prin diferenţieri făcute pe baza trăsăturilor distinctive. Câmpul se constituie pe dimensiunea a ceea ce este audibil (*Schall*). Diferenţierile se fac apoi între ceea ce este provocat (x) şi ceea ce este neprovocat, automat, germ. „selbstthätig” (*Laut*). Sunetele provocate pot fi sunete care sunt percepute ca sunete care se propagă, germ. „auf den Luftwellen verschwebenden” (*Hall*, adică zgomotul produs de paşi sau de voci, de exemplu), sau care nu se propagă (x). Între sunetele percepute ca sunete care se propagă sunt şi sunetele care revin (*Widerhall*, rom. „ecou”). Sunetele percepute ca sunete care nu se propagă (nereprezentate în lexic ca totalitate) sunt continue, omogene (*Klang*) sau discontinue, neomogene (*Geräusch*). Sunetul omogen poate fi specificat calitativ, fapt ce aparţine muzicii (*Ton*)[8]. Ordonarea specificărilor este făcută de Coseriu, lui Heyse îi aparţin doar definiţiile.

[6] Marcarea grafică pentru câmp lexical este „*câmp*”.
[7] *Cf*. Eugenio Coseriu, *Zur Vorgeschichte der strukturellen Semantik*, p. 183.
[8] Vezi K. W. L. Heyse, *System der Sprachwissenschaft*, p. 32.

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

Analiza făcută de Heyse a fost luată în considerare şi de către alte nume reprezentative ale lingvisticii structurale, printre care Pottier[9] şi Greimas[10]. Este cea dintâi analiză de la nivelul lexicului în care se are în vedere conţinutul subiectiv creat prin limbă. De fapt, această viziune trebuie pusă în relaţie şi cu formaţia filozofică a autorului, acesta avându-l ca profesor pe Hegel, şi este foarte probabil ca însuşi titlul operei sale, *System der Sprachwissenschaft*, să nu se asemene întâmplător atât de mult cu titlul operei filozofice a lui Hegel, *System der Wissenschaft*, a cărei primă parte, *Phänomenologie des Geistes*, apare în 1807. De altfel, ideile lui Hegel se regăsesc şi la Wilhelm von Humboldt. Editorul lucrării lui Heyse, H. Steinthal, este şi autorul unei lucrări referitoare la raportul dintre lingvistica lui Humboldt şi filozofia lui Hegel, *Die Sprachwissenschaft W. von Humboldt's und die Hegel'sche Philosophie* (1848). Lucrarea de faţă nu are ca scop urmărirea bazelor filozofice la Humboldt, Heyse sau la alţi lingvişti şi filozofi ai limbajului, însă trebuie remarcat faptul că filozofia lui Hegel – evident, prin cea a lui Kant[11] – are un rol determinant în evoluţia ideilor despre limbă şi limbaj. Referitor la domeniul absolut restrâns şi considerat oarecum vetust în lingvistica actuală, domeniul câmpului lexical, se poate face afirmaţia că originile acestei teorii nu pot fi căutate înainte de Hegel, deoarece perspectiva asupra limbii era încă sub imperiul logicii clasice, străină de ideea că realitatea este şi un rezultat al cunoaşterii. Referinţele la originea teoriei câmpului lexical înainte de Hegel se dovedesc a fi cel mult nişte analogii. În principiu, poate fi vorba numai despre încercările de structurare a noţiunilor desemnate prin cuvinte, aşa cum sunt cele din lucrările lui Lullus sau Leibniz, sau, aşa cum se va vedea mai jos, în gramatica lui Dionysios. Condiţia primă pentru a vorbi despre câmp lexical sau despre teorii care

[9] Bernard Pottier, *Recherches sur l'analyse sémantique linguistique et en traduction mécanique*, p. 16 sau *Vers une sémantique moderne*, p. 124-125.

[10] A.-J. Greimas, *Sémantique structurale*, p. 33.

[11] Este vorba despre mutaţia în planul cunoaşterii prin trecerea de la concepţia aristotelică, unde gândirea (deci şi logosul) d e s c o p e r ă (cu sensul gr. ἀνακᾶλύπτω) realitatea în diferitele ei forme (κατηγορίαι), la concepţia gândirii c r e a t i v e, cea care intervine în cunoaştere.

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

să anticipeze ceva în acest sens este perspectiva din care este abordat cuvântul. Acesta este şi motivul pentru care Coseriu consideră că analiza lui Heyse este premergătoare semanticii structurale şi teoriei câmpului lexical, căci Heyse nu vorbeşte despre o structură care să anunţe conceptul de 'câmp'. Structura câmpului, aşa cum o ilustrează Coseriu, corespunde deja imaginii mai târzii despre câmpul lexical. Ideea de „spaţii" nelexicalizate era cu totul străină primelor încercări de structurare a lexicului pe baza semanticii.

Termenul „câmp" apare la câţiva autori ulteriori lui Heyse, dar fără a aduce contribuţii importante la formarea unei teorii a câmpului lexical. Suzanne Öhman menţionează folosirea termenului „câmp" de către E. Tegnér într-o lucrare din 1874, concept prin care acesta încearcă „die Gliederung der menschlichen Bewusstseininhalte durch die Sprache deutlich zu machen"[12]. În scurta prezentare a începuturilor teoriei despre câmpul lexical, Horst Geckeler[13] menţionează anticiparea acestui concept într-o lucrare a lui C. Abel din 1885, aşa cum observase deja Baldinger, apoi în articolul *Bedeutungssysteme* din 1910 al lui Richard Moritz Meyer[14], despre care Geckeler spune că „ha demonstrado de forma coherente y bastante detallada la idea de campo, si bien todavía no con la terminología posterior"[15] şi că în el se găsesc formulări care premerg terminologiei fonologilor şcolii pragheze, iar citatul din Meyer este un argument limpede în acest sens: „*la semasiología ha de determinar para cada palabra en primer lugar a qué sistema semántico (o sistemas semánticos) pertenece; en secundo lugar, cuál es el factor sistematizante y diferenciador de este sistema*" (sublinierea îi aparţine lui Meyer)[16]. Mai sunt menţionate observaţiile făcute de către Adolf Stöhr (1910) şi H. Werner (1919), care nu se dovedesc însă a aduce ceva relevant în domeniu.

[12] Suzanne Öhman, *Wortinhalt und Weltbild*, p. 73 („să evidenţieze o organizare a conţinuturilor conştiinţei mentale prin intermediul limbii").
[13] Horst Geckeler, *Semanticá estructural y teoría del campo léxico*, p. 100 ş.u.
[14] Apărut în „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung", 43, 1910, p. 352-368.
[15] Horst Geckeler, *Semanticá estructural*..., p. 100.
[16] *Ibid*., p. 101.

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

Autorii menţionaţi mai sus au meritul de a construi o imagine organizată a lexicului înainte ca elevii lui Saussure să îi fi publicat opera, *Cours de linguistique générale* (1916).

Ca şi în cazul lui Humboldt, importanţa lui Saussure în conturarea teoriei câmpului lexical provine din viziunea sa generală asupra limbii ca întreg şi din planul metodei, cu deosebirea că la Saussure apare şi o expunere explicită a unor anumite raporturi în cadrul lexicului. Este vorba despre un anumit tip de raporturi dintre cele numite de autor „raporturi asociative", acestea din urmă fiind prezentate astfel: „Elles n'ont pas pour support l'étendue; leur siège est dans le cerveau; elles font partie de ce trésor intérieur qui constitue la langue chez chaque individu. Nous les appellerons *rapports associatifs*"[17]. În concepţia lui Saussure, aceste raporturi se bazează fie pe similaritatea imaginii acustice, fie pe existenţa unui radical comun, fie pe analogia semnificaţilor („*enseignement*, *instruction*, *apprentissage*, *éducation*, etc."). Ultimul tip de raporturi asociative este explicat ca fiind o „communauté [...] de sens seulement"[18], principiu ce se aplică şi în cazul câmpurilor lexicale, însă nu se vorbeşte despre formarea unor grupuri. Pasajele cu adevărat importante în evoluţia concepţiei despre câmpul lexical şi care vor fi reluate de către Trier apar acolo unde Saussure prezintă limba ca sistem: „la langue est un système dont tous les termes sont solidaires et où la valeur de l'un ne résulte que de la présence simultanée des autres"[19], sau chiar şi mai clar: „Dans l'intérieur d'une même langue, tous les mots qui expriment des idées voisines se limitent réciproquement: des synonymes comme *redouter*, *craindre*, *avoir peur* n'ont de valeur propre que par leur opposition; si *redouter* n'existait pas, tout son contenu irait à ses concurrents"[20]. Prin observaţia făcută în cazul lui *redouter* se înţelege că Saussure are concepţia unei arii semantice care este reprezentată în lexic prin anumite cuvinte care îşi împart câte o anumită parte din aceasta, într-un mod specific pentru fiecare limbă în parte. De asemenea, trebuie remarcat că seria se sinonime dată ca

[17] Ferdinand de Saussure, *Cours de linguistique générale*, p. 171.
[18] *Ibid.*, p. 174.
[19] *Ibid.*, p. 159.
[20] *Ibid.*, p. 160.

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

exemplu conţine şi o locuţiune fixă, *avoir peur*, lucru care rămâne valabil şi în cazul teoriei câmpurilor lexicale. La Trier, pe lângă influenţa şi trimiterile directe la Humboldt, se pot observa trimiteri clare la concepţia lui Saussure despre conţinutul nearticulat al gândirii şi despre importanţa limbii în organizarea acestui conţinut, dar şi despre faptul că semnificaţia unui cuvânt rezultă din raportul cu cuvintele cele mai apropiate în plan semantic. Într-o notă explicativă Trier consideră că teoria sa despre câmp i se datorează în primul rând lui Saussure, deoarece, afirmă el, ideile sale despre câmp erau clare deja din 1923 – aşadar cu un an înainte ca Ipsen să publice articolul în care apare prima expunere bine închegată, chiar dacă numai în câteva rânduri, despre câmpul lexical –, notă în care Trier afirmă: „Ob ich die Theorie der Feldbetrachtung allein mit Saussures Hilfes entwickelt habe oder ob die kurzen 12 Zeilen bei Ipsen miteingewirkt haben, kann ich nicht mehr sagen. [...] Im ganzen der Auffassung fühle ich mich am stärksten verpflichtet Ferdinand de Saussure..."[21]. Desigur, Trier vorbeşte despre Saussure ca teoretician al limbii, şi nu ca teoretician al câmpului lexical, însă indicaţiile sale amintite mai sus şi exemplul seriei *redouter*, *craindre*, *avoir peur* pot fi considerate şi principii teoretice pentru stabilirea unui câmp lexical.

Geckeler exagerează atunci când încearcă să discrediteze ideile lui Saussure expuse mai sus prin ceea ce afirmă Saussure cu privire la „familia asociativă", adică: „les termes d'une famille associative ne se présentent ni en nombre défini, ni dans un ordre déterminé [...]. Un terme donné est comme le centre d'une constellation, le point où convergent d'autres termes coordonnés, dont la somme est indéfinie"[22]. Are dreptate atunci când afirmă că „encontramos aquí una idea que es irreconciliable con la teoría del campo"[23] prin trimiterea la „familia

[21] Jost Trier, *Der deutsche Wortschatz*..., p. 11 („Dacă am dezvoltat teoria concepţiei despre câmp doar cu ajutorul lui Saussure sau dacă am fost influenţat de acele scurte douăsprezece rânduri ale lui Ipsen, nu aş mai putea spune [...]. În percepţia de ansamblu cel mai mult mă simt îndatorat faţă de Ferdinand de Saussure").

[22] Ferdinand de Saussure, *Cours de linguistique générale*, p. 174.

[23] Horst Geckeler, *Semanticá estructural*..., p. 105.

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

asociativă" de la Saussure, însă în conceptul desemnat prin această sintagmă sunt cuprinse toate tipurile de asocieri, adică fie bazate pe similaritatea imaginii acustice, fie pe existenţa unui radical comun sau a unei terminaţii comune, fie pe analogia semnificaţilor. Ceea ce nu trebuie ignorat este că trimiterea la Saussure în ceea ce priveşte câmpul lexical are în vedere teoria sa despre raporturile asociative bazate pe analogia semnificaţilor, imagine care corespunde şi exemplului seriei *redouter*, *craindre*, *avoir peur*, şi explicaţiilor despre delimitarea lor reciprocă şi stabilirea conţinutului lor semantic prin raportul între elementele seriei, dar nu şi la celelalte tipuri de raporturi care sunt cuprinse în sintagma „familie asociativă". Afirmaţia lui Saussure despre „familia asociativă" nu continuă nici ideea despre seriile sinonimice, nici pe aceea despre raporturile asociative bazate pe analogia semnificaţilor. Dacă ar fi fost aşa, atunci s-ar fi putut lua în discuţie existenţa unei inconsecvenţe. Notele lui R. Godel după cursul din 1907 arată că această sintagmă terminologică reprezintă pentru Saussure un concept mult mai larg, care face parte din concepţia sa generală despre limbă ca sistem, iar cele patru tipuri de asociere constituie o premisă prin care să se ajungă la o reprezentare paradigmatică completă a elementelor unei limbi, lucru pe care Saussure îl consideră „o necesitate *a priori*". De fapt, aici apare propunerea unei rezolvări teoretice a ceea ce a afirmat şi Humboldt despre limbă, conform aceleiaşi premise universale, că omul cunoaşte ceva prin organizare (vezi nota 1), iar Saussure pune aceste raporturi asociative în strânsă legătură – chiar într-un raport de interdependenţă – cu „*asocierea* primordială *dintre formă şi idee*", adică, în termenii consacraţi, asocierea dintre semnificat şi semnificant, lucru care s-a bucurat de atenţia cuvenită abia prin studiile lui Coseriu dedicate câmpului lexical şi structurilor lexematice în general. Fragmentul din notele de curs amintite probează această viziune a lui Saussure, în care raporturile asociative pe baza analogiei dintre semnificaţi nu reprezintă decât o secţiune a ansamblului teoretic gândit de Saussure:

> <Si> la masse de formes qui composent la langue pour chaque individu ne <restait qu'> un chaos dans la tête <la parole et le langage seraient inconcevables>. La nécessité d'un classement, d'un ordre quelconque est

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

> une nécessité *a priori*, même sans mettre en avant la psychologie. Comme premier élément de cet ordre nous devons poser: *l'association* primordiale *entre forme et idée* et groupe des idées; puis une autre association sans laquelle la première ne pourrait <pas> exister: *l'association de forme à forme*, des formes entre elles. [...] Il pourra y avoir **association** simplement au nom du **signifié**: *enseignement*, *instruction*, *apprentissage*, *éducation*, etc.[24].

Este un lucru cert că originile teoretice ale câmpului lexical se regăsesc la Saussure, iar primul teoretician al câmpului lexical afirmă explicit acest lucru. Evoluţia ulterioară etapei reprezentate prin direcţia Trier-Weisgerber reprezintă o continuare în linia structuralismului european.

Au fost deja amintiţi câţiva precursori ai ideii de câmp lexical, însă primul care a vorbit despre câmp, aşa cum afirmă şi Trier, a fost Gunther Ipsen: „Gunther Ipsen hat als erster vom Feld gesprochen, 1924"[25] şi continuă prin redarea fragmentului complet în care, pentru prima dată, este prezentată explicit ideea de câmp lexical:

> Ferner, die Eigenwörter stehn in einer Sprache nie allein, sondern sind eingeordnet in Bedeutungsgruppen; damit ist nicht eine etymologische Gruppe gemeint, am wenigsten um chimärische «Wurzeln» aufgereihte Wörter, sondern solche, deren gegenständlicher Sinngehalt mit anderen Sinngehaltenverknüpft ist. Diese Verknüpfung aber ist nicht als ein Aneineinderreihung an einem Assoziationsfaden gemeint, sondern so, dass die ganze Gruppe ein «B e d e u t u n g s f e l d» absteckt, das in sich gegliedert ist; wie in einem Mosaik fügt sich hier Wort an Wort, jedes anderes umrissen, doch so, dass die Konturen aneianderpassen und alle zusammen in einer Sinneinheit höherer Ordnung auf-, nicht in einer faulen Abstraktion untergehen[26].

[24] Ferdinand de Saussure, *Cours de linguistique générale*, Édition critique par Rudolf Engler, Tome 1, p. 285-286.

[25] Jost Trier, *Sprachliche Felder*, p. 418 („primul care a vorbit despre câmp a fost Gunther Ipsen, în 1924").

[26] Gunther Ipsen, *Der Alte Orient und die Indogermanen*, p. 225 („Apoi, cuvintele individuale nu sunt niciodată izolate într-o limbă, ci sunt dispuse în grupuri semantice; prin aceasta nu se înţelege că este vorba despre o grupă

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

Acest scurt pasaj indică chestiunile de bază referitoare la câmpul lexical, dintre care trebuie remarcată ideea unei structuri concrete care să fie perfect analizabilă, ceea ce va rămâne mereu o preocupare de primă importanţă pentru toţi teoreticienii câmpului lexical. Ipsen a revenit la teoria câmpului lexical într-un articol mai detaliat, *Der neue Sprachbegriff* (1932), însă ideile din acest articol au la bază ideologia lui Husserl, iar Ipsen interpretează ideile lui Saussure despre limbă prin acest filtru. Ipsen consideră că semnificaţia cuvântului este insuficientă pentru a reda structura unei limbi şi că, din perspectiva psihologică asupra limbii a lui Husserl, perspectivă pe care şi-o asumă mai târziu[27], e nevoie de o dublă analiză a limbii: „die äussere Form der Sprache, gleichsam das physiologische Produkt des Sprechens, und die Vorstellungen, die der Sprecher damit verbindet und im Andern hervorzurufen wünscht"[28]. Prin acest mod de a considera limba, Ipsen încearcă să discrediteze câteva puncte de bază ale lui Saussure, printre care caracterul formal al limbii (în sensul că limba este formă, şi nu substanţă) şi teoria despre „valoarea lingvistică", şi consideră că principiile saussuriene conduc la o teorie a limbii insuficientă, fapt ce s-ar dovedi printr-o perspectivă unidimensională şi lipsită de ordine[29]. Soluţia propusă este o reconsiderare a structurii dintr-o perspectivă

etimologică, cu atât mai puţin despre cuvinte dispuse în jurul unei «rădăcini» himerice, ci despre acele cuvinte al căror conţinut semantic concret este relaţionat cu alte conţinuturi semantice. Această relaţionare nu este însă percepută ca o înşiruire într-o serie asociativă, ci într-un mod în care întreaga grupă delimitează un «c â m p s e m a n t i c», care are o structură internă; cuvânt cu cuvânt se unesc unul cu celălalt ca într-un mozaic, fiecare îl delimitează pe celălalt, în aşa fel încât contururile se potrivesc unul celuilalt, formând o unitate semantică de rang superior, şi nu spre a ajunge la o abstracţie obscură").

[27] Gunther Ipsen, *Der neue Sprachbegriff*, p. 62: „Husserls Strukturanalysen sind das logische Fundament der neuen Sprachphilosophie" („Analizele structurale ale lui Husserl sunt fundamentul logic al noii filozofii a limbajului").

[28] *Ibid*., p. 61 („forma externă a limbii, altfel spus, produsul fiziologic al vorbirii, şi reprezentările pe care vorbitorul le pune în legătură cu aceasta şi pe care vrea să le provoace în celălalt").

[29] *Ibid*., p. 70.

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)

multidimensională („ein mehrdimensionales Gefüge"). Astfel, analiza sa pentru câmpul „*metale*" combină criteriul semantic cu cel formal (în principiu, este vorba despre identitatea radicalilor[30]). Această combinaţie de la nivelul metodei face ca ceea ce el numeşte „câmp semantic" (germ. „Bedeutungsfeld") să fie o structură reflectată în ambele planuri: semantic şi formal (adică să aibă acelaşi radical). Direcţia expusă aici nu face decât să indice prezenţa cu totul excepţională în limbă a unor asemenea structuri, însă nu a avut nici o continuare şi este una dintre încercările de teoretizare a câmpului lexical de care Trier se delimitează printr-un comentariu foarte exact, arătând că aceste structuri sunt mai mult decât câmp lexical şi că îl includ doar ca prim factor: „*Anpassung in Form und Bildung*, *Einpassung in formale Systeme* ist ihm [Ipsen] nicht ein Ereignis innerhalb des Feldes, sondern ein *Ereignis*, *in welchem Feld erst wird*"[31]. Aşa cum arată şi Suzanne Öhman, faptul că este vorba despre nişte structuri lexicale cu totul excepţionale într-o limbă a făcut ca teoria sa să nu se afirme în lingvistică, lucru absolut normal, deoarece o teorie este a generalului, şi nu a particularului: „So far, the new Ipsen field has acquired little signifiance in linguistics, undoubtedly because it is not easy to find word groups manifesting both formal and semantic affinity"[32].

[30] O cercetare a limbii pe baza radicalilor şi care s-a dovedit deosebit de fructuoasă a realizat-o Pierre Guiraud în *Structures étymologiques du lexique français*.

[31] Jost Trier, *Das sprachliche Feld*, p. 439 („*Potrivirea în formă şi alcătuire*, *încadrarea într-un sistem formal* nu e pentru [Ipsen] un fapt în sfera câmpului, ci ca un *fenomen în care câmpul abia se constituie*").

[32] Suzanne Öhman, *Theories of the 'Linguistic Field'*, p. 126 („Astfel, noul câmp al lui Ipsen a dobândit puţină importanţă în lingvistică, indubitabil din cauză că nu este simplu de găsit grupuri de cuvinte care să prezinte şi afinitate formală, şi afinitate semantică").

BDD-B23-05 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:59:03 UTC)